

УДК 1: 27-31

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.33>

КОНФЕСІЙНЕ БУТТЯ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПОСТУПІ УКРАЇНИ

Олег Соколовський, Василь Лавренюк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
історичний факультет, кафедра філософії та політології
вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, м. Житомир, Україна*

Досліджується специфіка конфесійного буття протестантських церков у сучасному геополітичному поступі України. Конфесійне буття протестантських церков сформувалося на основі глибоких ідейних взаємовпливів західного і східного християнства, який пройшов складний шлях трансформацій і відрізняється особливостями інституційного змісту, що виявилось у поширенні протестантських релігійних організацій в Україні. Доведено, що ідейними джерелами світоглядної системи протестантизму в Україні є надбання ранньопротестантських учень лютеранства і кальвінізму та вітчизняна релігійно-філософська традиція та її соціокультурний контекст, утопія суспільного життя духовного християнства й моральні ідеали євангельського руху. Становлення і розвиток протестантських релігійних громад в Україні в умовах співіснування з католицькою і православною церквами сприяло поглибленню їх міжкультурної взаємодії. Співіснування протестантизму з православ'ям зумовило переосмислення ідеологічних засад у різних сферах релігійного життя, а також його адаптації до національної етнокультурної традиції. Доведено, що функціонування в Україні протестантських релігійних організацій, їх віддаленість від світових центрів та суспільна упередженість зумовили довготривалий процес його інституціалізації. З початку російсько-української війни у 2014 році та після повномасштабного російського вторгнення до України у лютому 2022 року, протестантські організації зайняли свою національну позицію на підтримку України та її незалежності. Зумівши подолати внутрішні суперечності на принципах толерантності та взаємоповаги, протестантські громади проводять спільні заходи та реалізують проєкти для поширення свої ідей та культивування тих цінностей, які вони вважають важливими для духовного функціонування суспільства. Визначено, що трансформація віровчення, приналежність до встановлених форм культової практики та суспільного життя зумовило формування у протестантському середовищі соціально активного віруючого, який у суспільному житті орієнтований на євангелізацію, філантропію та просвітництво.

Ключові слова: протестантизм, конфесійне буття, спасіння, праведність, соціальна невизначеність, повсякденність, соціальні цінності, соціальні ризики, випробування людини.

Постановка проблеми. Стан сучасного світу характеризується множинністю інтерпретацій, плюралістичним тлумаченням історії, інтенцією духовного оновлення, динамізмом пошуків морально-етичних орієнтирів, що найчастіше мислиться як повернення до класичних філософських модусів і до традиційних засад християнського віровчення. Усі сфери духовного буття європейської культури XIX століття проникнуті антагоністичним відношенням до традицій. Натомість філософська, релігієзнавча та суспільна думка XX століття тяжіє до діалогу з традицією та посиленням зацікавленості теологією як неодмінною частиною буття всіх релігій. Це виражається, зокрема, у зверненні до класичних зразків особливостей функціонування християнства як цілісної культурно-релігійної традиції, що незважаючи на конфесійне розмаїття, зберігає певну ідентичність. Одним із

християнських різновидів, що, репрезентуючи різноаспектні інтерпретації проблем реального життя і водночас є стрижнем конфесійного самозбереження, стає протестантське віровчення, яке потребує здійснення комплексного філософсько-релігійнознавчого осмислення.

Метою статті є аналіз специфіки конфесійного буття протестантських церков у сучасному геополітичному поступі України.

Методи дослідження. У дослідженні було застосовано системно-структурний метод, що дозволило розглянути характер, форми, методи впливу історико-культурних особливостей на протестантизм, зокрема порівняльний дозволив визначити спільні та відмінні риси протестантських релігійних організацій у різних регіонах країни; історичний зумовив аналіз дослідження особливостей формування протестантського простору; картографічний визначив територіальні особливості поширення протестантських громад та рівень релігійної активності населення; контент-аналіз дозволив проаналізувати офіційні сайти та документи протестантських релігійних організацій. Питання з даної проблематики досліджували ряд науковців, зокрема, В. Любашенко, Г. Хоружий, О. Гісем, О. Скорик та П. Яроцький, які висвітлювали історію протестантизму, його ранній та пізній періоди. Питання протестантської ортодоксії та її трансформації у теології церков аналізували Л. Стасюк, Ю. Стрелкова, В. Докаш та інші.

Результат. Світові глобальні процеси суттєво вплинули на світосприйняття і світорозуміння як суспільства загалом, так й окремої людини зокрема. Соціокультурні й духовні трансформації, економічні та технологічні інновації значно відобразилися на релігійно-конфесійному житті. Світоглядні позиції, духовно-моральні цінності сучасної людини, її належність до певної спільноти є вагомим у визначенні напрямів світових й індивідуальних звершень та у формуванні нової багатовимірної геополітичної концепції [1, р. 153]. Проблема індивідуального і суспільного вибору людини, її світоглядні духовні потреби, релігійні інтерпретації особливо активізувалися на початку XXI століття. Глобальні та інтеграційні явища, етнічна, культурна й конфесійна строкатість України, а також зростання значущості особистісного фактора в суспільстві, обумовили потребу в різноаспектних дослідженнях феномена конфесійних виявів протестантизму у вітчизняному просторі. Незважаючи на намагання догматичної кодифікації та структурної формалізації у протестантизмі формуються нові ідейно-догматичні й культово-структурні модифікації [2, р. 41].

Зауважимо, що після розпаду СРСР суспільство переживало духовну кризу. В особистому плані криза релігійної свідомості перебуває у стані великого фізичного або морального напруження утворюючи духовний вакуум, заповнити який здатна релігія [3, с. 611–613]. Протестантська церква змогла задовольнити та вирішити більшість душевних та духовних потреб людини шляхом активної соціальної роботи, якій приділяється велика увага. Багато пасторів та організацій мали контакт з іншими громадами та служителями з-за кордону, отримуючи гуманітарну допомогу у вигляді одягу, їжі та речей особистої гігієни. В умовах глибокої кризи і неймовірного дефіциту це був порятунок для людей. За таких умов кількісний склад релігійних організацій непинно зростав. Згодом, коли матеріальний стан населення покращився і люди поступово відійшли від усіх цих потрясінь, приріст громад починає зменшуватися [4, с. 761–762].

Історично обумовлена автономізація релігії спричинила конкретизацію сфери її функціонування, впливу на зміст і форму національного, соціального та культурного буття. Динамічний розвиток протестантських релігійних організацій наприкінці XX – початку XXI ст. в Україні характеризується процесами інституалізації та нового рівня міжрелігійних і міжконфесійних відносин [5, с. 472]. Однак, секуляризація та еkleктизм релігійної

свідомості на тлі глобалізаційних процесів зумовлюють трансформацію сучасної релігійної парадигми. Це виражається, з одного боку, у необхідності набуття релігією адаптивності до кризових явищ і в потребі особливої гнучкості в умовах нестабільності та адекватного сприйняття зовнішньої мінливості соціокультурних і природних систем [6, с. 215–216]. З іншого боку, оновлена релігія прагне апелювати до стійких орієнтирів, ідеалів і посилення впливу фундаменталізму як результату віри в необхідність певних традиційних релігійних і культурних засад [1, р. 153–154]. Ці зусилля спрямовані не лише на збереження культурної та релігійної ідентичності, а й на сприяння виживанню у світі, який не структурований єдиною доцільністю, неоднозначний, духовно та соціально нелінійний [7, с. 296–298].

Станом на 1997 р. в Україні було зареєстровано 3591 протестантських релігійних громад. Найбільшою громадою у протестантському середовищі є Всеукраїнський союз об'єднань Євангельських християн-баптистів, який налічує 1536 релігійних організацій. До інших груп Євангельських християн-баптистів та Євангельських християн належать 102 громади. Сьогодні баптисти є однією з найбільших протестантських конфесій світу, налічуючи понад сто мільйонів віруючих. За кількістю вірян баптисти перевершують кальвіністів, лютеран, англікан і методистів, поступаючись першістю у протестантському світі лише п'ятидесятникам. Чисельною релігійною групою представлені п'ятидесятники, які утворюють Всеукраїнський союз Християн віри євангельської. До його структури входять 802 громади, а також 43 релігійні організації, які є складовою частиною даного союзу. Третью за чисельністю протестантською групою є релігійна організація Адвентистів сьомого дня, які представлені 526 громадами. Інші протестантські громади не мають чисельного представництва в Україні, всупереч тому, що дислокуються всього лиш на певній території. Зокрема Закарпатська Реформаторська Церква локалізована по окремих регіонах: 118 громад ЗРЦ розташовані в Закарпатській області, а 6 громад Української євангельсько-реформованої церкви зосереджені переважно на території західної України [8, с. 309].

На тлі національної релігійної поліконфесійності та плюразму конфесій протестантської приналежності, займаючи незначні позиції за кількістю організацій на релігійній мапі України, декларують незначне збільшення чисельності своїх організацій з часів становлення незалежності України, що спричиняє поступове зростання потенціалу лютеран та реформаторів у напрямі втілення соціальних програм. Зокрема, у 1998 році помітне певне зростання практично у всіх протестантських релігійних громад. Їх загальна кількість становила 3990 релігійних організацій. Стрімкого розвитку набирають баптистські громади, їх кількість збільшилась більш ніж на 100 за рік.

На 1999 рік протестантських організацій збільшилось до 4311. Знову ж таки, зберігається абсолютно така сама тенденція в усіх громадах. Проте, у цей період починають з'являтися різні релігійні групи, які не відносять себе до певних союзів, а виступають як автономні невеликі громади. Серед них п'ятидесятники, громади яких за останній рік збільшилось з 46 до 214 та харизмати з 67 до 128 відповідно [9].

Станом на 2000 рік тенденція росту протестантських громад зберігається, у межах зростання до 400 громад. Загальна їх кількість становила 4789 громад. Кількість баптистських громад збільшилась практично на 194, а п'ятидесятницьких на 133 громади. Стрімко починаються розвиватись харизматичні громади, які також збільшили свою присутність на релігійній мапі на 132 громади. Варто відзначити, що громад, які не відносили себе до жодних союзів та конфесій починає зменшуватись з 218 до 166 громад. Усе ж більшість релігійних організацій починають ідентифікувати свою приналежність до конкретної групи, однак багато невеликих громад починають розпадатись, всупереч різних причин [9].

Початок 2000-х років ознаменувався різким зростанням громад у середовищі протестантизму. Тенденція до збільшення не лише зберігається, але й примножується. У 2001 році кількість релігійних громад протестантського типу становить вже 5349, що на 560 більше, ніж минулого року. Три найбільші релігійні організації протестантів демонструють стрімку тенденцію свого розвитку. Кількість баптистських релігійних об'єднань збільшилось на 229, а п'ятидесятницьких на 149 громад. Цікаво відзначити, що Церква повного Євангеліє (союз харизматів) втратила 9 громад вперше за всі роки свого функціонування на теренах України. Це здебільшого пов'язано з самої специфікою харизматичних громад і їх організаційна незалежність одна від одної [9].

На початок 2002 року кількість протестантських громад збільшилась на 510 і їх загальна кількість досягла помітки 5859 організацій. Головні тенденції у протестантизмі зберігаються, проте баптистські групи, які не входили до союзу зменшили свою присутність на 13 громад. Напевне в середовищі баптистів так буде завжди через їх регламентованість громад та церков. Натомість у п'ятидесятницькому русі кількість громад збільшилась на 162, які не відносять себе до Всеукраїнського союзу християн віри євангельської. Подібна тенденція зберігається у харизматів.

У період з 2003 по 2004 ситуація є ідентичною у порівнянні з минулими роками. Кількість релігійних громад збільшувалась до 6294 та 6748 відповідно. Однак, у 2005 році відбулись деякі зміни, які були пов'язані з появою нових громад та об'єднань. Всеукраїнський союз об'єднань Євангельських християн-баптистів залишається незмінним з кількістю громад 2394. Утворились тепер і релігійні організації колишньої Ради Церков Євангельських християн-баптистів, представлені 9-а громадами. Очевидно, що у середовищі баптистів відбулось певні внутрішні зміни. До інших баптистів належать 207 громад, що значно зменшились у порівнянні з минулим роком. Статистика поповнилася присутністю релігійних організацій євангельських християн кількість яких досягла 209 громад [9].

Відзначимо, що тенденція до стрімкого збільшення протестантських громад на початку XXI ст. зникає. Якщо у 2005 році кількість протестантських релігійних організацій нараховувалося 7081, то вже в 2006 – 7376, у 2007 – 7507, а в 2008 році 7701 громад [9]. На нашу думку така динаміка була спричинена феноменом «пробудження», яке стало домінують у духовному житті суспільства. Цей процес розпочався після розпаду Радянського Союзу коли перед нетрадиційними релігійними організаціями відкрилася можливість проводити політику прозелітизму на теренах проголошених незалежних держав. Це дало неймовірний поштовх для розвитку протестантизму в Україні. Цьому процесу сприяло ряд об'єктивних обставин. У першу чергу протестантські релігійні організації сприймалися як щось нове, незвичайне та цікаве. Якщо раніше у свідомості вірян християнство асоціювалося крізь призму буття православної чи католицької церков, то протестантизм здебільше співвідносився до рівня секти та шунди. В умовах сьогодення протестантські громади стали відкритими для всіх без виключення людей, що ознаменувало нову віху його розвитку.

Даний феномен також підтверджує В. Любашенко, яка зазначає досить цікавий аспект у середовищі протестантів. Не дивлячись на велику, насправді, кількість протестантських організацій, їх кількісний склад є доволі не чисельним. Взагалі громади протестантів є доволі невеликі з приходом і це навіть у містах, а не кажучи про села чи інші населені пункти тієї чи іншої області. Якщо кількість досягає 1000 – це вже вважається «великою церквою», тим часом як на одну парафію ПЦУ (тодішньої УПЦ) може припадати у 3–4 рази більше прихожан. Наприклад, 52% релігійних громад Києва у 2008 році є протестантськими, проте протестанти складають лише 1.5% від релігійного населення міста [10, р. 73–75].

З 2009 по 2013 рік кількість усіх протестантських громад збільшилась всього на 487 громад (з 7859 до 8346) [9]. Очевидно, що це був не найкращий період функціонування і розвитку для релігійної організації. Причина, такого стану речей була закладена в незацікавленості органів влади займатися справами релігійного характеру й упередженому ставленні до діяльності нетрадиційних громад. У реаліях сьогодення процес глобалізації докорінно змінив ставлення суспільства до діяльності релігійних організацій різного ґатунку. В умовах секуляризації, інформаційної революції, гаджетизації та поширенню багатьох нових віянь і тенденцій молоде покоління все менше долучається до християнських релігійних громад загалом та протестантських зокрема [11, с. 111–113].

Аналізуючи ситуацію в Україні, складно було спрогнозувати обставини, за якими сформується певна єдина духовна система. Українському суспільству протягом тривалого часу не вдавалося сформувати єдиної для всіх системи цінностей. Християнські конфесії у цьому контексті, замість об'єднання суспільства на духовній основі, навпаки роз'єднували українців [12, с. 85–88]. Підґрунтям для мирного діалогу і духовного єднання між християнськими церквами могла стати релігійна складова, однак реалізація проявила себе на Майдані у 2013–2014 рр.

Детально аналізуючи роль Церкви у складний для України період, Л. Филипович запропонувала два вектори розгортання подій: цивілізаційний та екзистенційно-аксіологічний. Саме у Революції Гідності виразився богословський аспект в утвердженні людини як образу і подоби Божої: «У цьому екзистенційно-аксіологічному вимірі, людина виявляється свідомим суб'єктом, здатним зробити свій вибір і нести за нього відповідальність на рівні особистісного сумління» [13, с. 91]. Людина в складних умовах повинна була зробити вибір і діяти відповідно заповідям та нормам, які визначали її приналежними до Христа. Таким чином, людина в 2013–2014 рр. долучалася не лише до цивілізаційно-політичної, а й богословсько-екзистенційної площини. У подіях Майдану релігія та церква виконали своє онтологічне призначення як перед людиною, так і перед Богом.

Протестантські церкви, за свідченням Л. Филипович, по-різному й неоднозначно в кожній конфесії відгукнулись на Майдан: «Це шанс протестантам продемонструвати і свою співдію в Божій справі духовного зростання українського народу, і живу віру в Живого Бога, що діє й дихає та надихає через Майдан, і запобіжну боротьбу з авторитарною владною системою» [13, с. 95]. Присутність протестантських пастирів на Майдані була мотивована: «Христос має бути на Майдані, пастир має бути на Майдані. Хіба ж той, хто сповідує живого Христа, може відсторонитися від його безпосереднього життя та сучасної діяльності із розбудови світу? Ті ж, хто відчуває себе причетними до вирішення тут світової боротьби між Добром та Злом, до здійснення Божественного плану й розбудови нової охристияненої дійсності, до життя Бога Живого, діють та служать на Майдані» [13, с. 95]. Таким чином, протестанти демонстрували високу свідомість виконання своїх обов'язків перед Богом і суспільством відповідно до християнських засад. У складний для держави і суспільства час, більшість церковних організацій України продемонстрували духовну єдність, незважаючи на доктринально-інституційні відмінності.

На початку 2014 року усіх протестантських громад вже налічувалось символічні 8888. У важкі для суспільства часи церква продовжує відігравати свою важливу роль: прихистку, душевного лікування, певної соціальної роботи та допомоги. Наприклад, Український центр об'єднаної церкви християн віри євангельської, який до 2013 році налічував 31 громаду, вже в 2014 – 148. Діяльність усіх протестантських церков була динамічною як у релігійній так і соціальних сферах життя суспільства. Особливою активністю відзначалися громади п'ятидесятників і харизматів. Свідченням цього є статистичні дані, згідно

яких лише впродовж 2014 р. кількість п'ятидесятницьких громад збільшилось на 325 (з 2681 до 3006 громад). Це практично більше половини з усіх новоутворених громад за останній рік. Релігійних організацій харизматичного типу збільшилось на 75 (з 1347 до 1422) [9].

На 2019 р. кількість протестантських громад становила 9046 [9]. Цій статистиці відповідають як об'єктивні так і суб'єктивні причини. На нашу думку, головною причиною зменшення динаміки поширення релігійних організацій в Україні було зумовлено тим, що церква не повною мірою здатна задовольнити духовні потреби суспільства. В середовищі протестантів цьому аспекту приділяється значна увага й робиться все можливе для відповідності запитам мінливого характеру сьогодення. Консолідація навколо проблем релігійної та світської сфери спонукає до перспективних зрушень у формуванні міжконфесійної толерантності, яка передбачає взаємоповагу й взаєморозуміння між різними християнськими конфесіями [14, с. 57–58].

Важливим фактором є поступова зміна ставлення до протестантизму в Україні. Так, якщо у 2000 р. лише 13,5% респондентів позитивно ставилися до протестантизму (44,5% байдужих, а 14,3% негативно налаштованих), у 2019 році спостерігаємо значне зростання (22,8%) позитивне ставлення до протестантизму. Водночас негативне ставлення знизилось до 11,6%. Частка тих, хто нічого не чув про цей релігійний рух також значно знизився (з 8,1% у 2000 році до 1,8% у 2019 році). Максимально позитивне ставлення до Протестантизму зафіксований на Заході (27,1%) і в Центрі (26,7%) України; найменший Позитивним є ставлення на Півдні та Сході. Справа в тому, що протестантизм порівняно менше поширений у Західній Україні, але все ж зустрічає більш позитивне ставлення, споріднене до специфіки цього регіону, де релігійність загалом значно вища, ніж в інших регіонах.

З 2020 р. реалізація державної політики у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав корінних народів і національних меншин в Україні здійснює Державна служба України з етнополітики та свободи совісті. У повноваженнях Служби передбачено моніторингову, аналітичну, медіаційну та просвітницьку функції в царині етнополітики та свободи совісті, а також деякі дозвільні функції в царині діяльності релігійних організацій (реєстраційні функції та дозволи на місіонерську діяльність іноземних громадян) [15].

Станом на 27 червня 2023 р. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті оприлюднила звіт про мережу релігійних організацій, згідно з яким, за даними обласних державних (військових) адміністрацій кількість протестантських релігійних організацій становить 9896. Зокрема, релігійні організації баптистів складає 3082, релігійні організації євангельських християн – 396, релігійні організації християн віри євангельської – 2983, релігійні організації адвентистів – 1071, релігійні організації лютеран – 90, релігійні організації реформаторів – 134, тощо [15].

Висновок. На тлі національної релігійної поліконфесійності та плюралізму протестантські конфесії, займаючи значні позиції за кількістю організацій на релігійній мапі України, декларують сталість збільшення чисельності своїх організацій з часів становлення незалежності України. Цей процес спричиняє поступове зростання потенціалу лютеран та реформаторів у напрямі втілення соціальних програм. Грунтуючись на основних засадах протестантської теології, сучасні релігійні організації в Україні демонструють ідентичний механізм інституалізації та соціальної діяльності своїх вірян, що впливає на процеси їхньої адаптації до нових суспільно-політичних та релігійних реалій сьогодення. Громадська практика кожної громади вирізняється своєрідними умовами та організацією заходів для зміцнення духовних засад суспільства, захисту моралі та посилення виховної та патріотичної роботи, запобігання негативним процесам у духовній сфері, що обумовлено

історичними, геополітичними, етноконфесійними особливостями їх розвитку. Ретроспективний аналіз геополітичних аспектів релігійної трансформації протестантської теології в її конфесійних виявах у релігійному просторі України та місця геополітичного чинника у процесах становлення релігійної самоідентифікації показав її унікальність. Це зумовлюється у тому, що в жодній іншій країні неможливо простежити всю трансформацію тривалого державотворення, коли, перебуваючи у складі чужих держав, девальвувалися національні духовні цінності, що спричинило вкорінення стереотипу меншовартості, вторинності, системну кризу колективної ідентичності.

Список використаної літератури

1. Sokolovskyi O., Kobetiak A., Melnychuk M., Chaplinska O. Reconstruction of the Religious Paradigm in the Modern Globalized World. WISDOM. 2021. Vol. 18, № 2. P. 153–160.
2. Sokolovskyi O., Kobetyak A. Religious Dimensions of Anti-Trinitarianism in the Projection of the Spiritual Progress of Society. Occasional Papers on Religion in Eastern Europe. 2021. Vol. 41, № 5. P. 27–43.
3. Грушева Т. Протестантизм у контексті політичних реалій сучасної України. *Історія релігій в Україні* : науковий щорічник. 2018. Випуск 28, частина IV. С. 609–620.
4. Вільховий Ю. Протестантські конфесії в Україні та сучасні міжцерковні зв'язки в їх конфесійному середовищі. *Історія релігій в Україні* : науковий щорічник. 2011. Випуск 21, Книга I. С. 760–766.
5. Запорожець В. А. Протестантизм в Україні: історичні здобутки і сучасність. *Молодий вчений* : науковий журнал. Київ: 2016. № 7 (34). С. 472–476.
6. Черенков М. Перспектива розвитку євангельського протестантизму в українському соціумі. *Українське релігієзнавство* : бюлетень. 2008. № 48. С. 215–229.
7. Панчук І. Сучасні протестанти в Україні: особливості ідентифікації. «Слов'янський світ і Україна» : Рівненський державний гуманітарний університет. 2021. С. 292–299.
8. Історія релігії в Україні: у 10-ти т. За ред. проф. А. Колодного. Релігійні меншини України. Т. 7. Київ: Український видавничий консорціум, 2011. 600 с.
9. Релігійні організації в Україні. Ресурси: статистика. Релігійно-інформаційна служба України: інтернет-портал про релігію. URL: https://risu.ua/statistika-cerkov-i-religijnih-organizacij-ukrayini_t4242 (дата звернення: 14.01.2024).
10. Lyubashchenko V. Protestantism in Ukraine: Achievements and Losses. *Religion, State and Society: interdisciplinary journal*. 2010. Volume 38, Issue 3: Aspects of Religion in Ukraine Today. P. 265–289.
11. Меренков Г. А. Синергія церкви й світу в пізньому протестантизмі: сучасний український контекст. *Гілея* : науковий вісник: Збірник наукових праць. Київ, 2019. Випуск 143 (№ 4), ч. 2. С. 110–115.
12. Грушева Т. Протестантизм у сучасній Україні: імпортована мораль vs етноконфесійна самобутність. *Історія релігій в Україні* : науковий щорічник. 2021. Випуск 3. С. 83–90.
13. Филипович Л. Голос Церкви : аксіологічні виміри релігійної риторики на Майдані 2013–2014 років. *Філософська думка*. 2016. № 4. С. 87–103.
14. Спис О. А. Соціальне служіння в сучасному українському протестантизмі у XXI столітті. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Історія. Філософія. Політологія*. 2019. № 18. С. 55–59.
15. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті. Звіт про мережу релігійних організацій. Станом на 1 січня 2023 року. URL: <https://dess.gov.ua/religion/> (дата звернення: 14.01.2024).

CONFESSIONAL NATURE OF PROTESTANT ORGANIZATIONS IN THE MODERN GEOPOLITICAL PROGRESS OF UKRAINE

Oleh Sokolovskyi, Vasyl Lavreniuk

Zhytomyr Ivan Franko State University,

Historical Faculty, Department of Philosophy and Political Science

Velyka Berdychivska str., 40, 10008, Zhytomyr, Ukraine

The specifics of the confessional existence of Protestant churches in the modern geopolitical progress of Ukraine are investigated. The confessional existence of Protestant churches was formed on the basis of deep ideological mutual influences of Western and Eastern Christianity, which has gone through a complex path of transformations and is distinguished by the peculiarities of the institutional content, which was manifested in the spread of Protestant religious organizations in Ukraine. It is proved that the ideological sources of the worldview system of Protestantism in Ukraine are the heritage of the early Protestant teachings of Lutheranism and Calvinism and the domestic religious and philosophical tradition and its socio-cultural context, the utopia of social life of spiritual Christianity and the moral ideals of the evangelical movement. The formation and development of Protestant religious communities in Ukraine in the conditions of coexistence with the Catholic and Orthodox churches contributed to the deepening of their intercultural interaction. The coexistence of Protestantism with Orthodoxy led to a rethinking of ideological foundations in various spheres of religious life, as well as its adaptation to the national ethno-cultural tradition. It has been proven that the functioning of Protestant religious organizations in Ukraine, their remoteness from world centers and social partiality caused the long-term process of its institutionalization. Since the start of the Russian-Ukrainian war in 2014 and following the full-scale Russian invasion of Ukraine in February 2022, Protestant organizations have taken their national stand in support of Ukraine and its independence. Having managed to overcome internal contradictions based on the principles of tolerance and mutual respect, Protestant communities hold joint events and implement projects to spread their ideas and cultivate those values that they consider important for the spiritual functioning of society. It was determined that the transformation of the creed, belonging to the established forms of religious practice and social life led to the formation of a socially active believer in the Protestant environment, who in social life is oriented towards evangelism, philanthropy and enlightenment.

Key words: Protestantism, religious existence, salvation, righteousness, social uncertainty, everyday life, social values, social risks, human trials.